

Paolo Farina was een nog jonge, tamelijk welgestelde provinciaal, eerlijk voor zover men dat kan verwachten van een man die in nauwe betrekkingen met de Wet leeft, genoeg bemind in zijn Toscaanse stadje om zelfs na zijn tegenslag voor misprijzen gevrijwaard te blijven. De mensen hadden hem beklaagd toen zijn vrouw er vandoor was gegaan om een minnaar bij wie zij gelukkig hoopte te worden naar Libië te volgen. Ze was het nauwelijks geweest gedurende de zes maanden waarin ze, onder de bitse raadgevingen van een schoonmoeder, Paolo Farina's huishouden had bestierd, maar Paolo, blind in zijn voldoening over het bezit van die jonge vrouw en door dat botte geluk van haar gescheiden, had er geen vermoeden van gehad dat zij leed. Toen ze vertrok, na een scène die hem had veronderd tegenover de twee dienstboden, verwonderde hij zich erover dat hij haar liefde niet had weten te winnen.

Maar de oordelen van zijn burens stelden hem gerust; hij geloofde aan haar schuld, aangezien het stadje deernis voelde met hem. Angiola's vlucht werd op rekening geschoven van het zuidelijke bloed, want men wist dat zij afkomstig was van Sicilië; men was er echter verontwaardigd over dat iemand, die van goeden huize moest zijn aangezien zij het geluk had gehad in Florence in het klooster voor adellijke dames te zijn opgevoed, en die in Pietrasanta zo goed was ontvangen, nu zo diep was gezonken. Eensgezind was men van mening dat Paolo Farina zich in alle opzichten een volmaakt echtgenoot had getoond. Volmaakt was hij nog meer geweest dan het stadje zich voorstelde, want hij had Angiola ontmoet, geholpen en vervolgens gehuwd onder omstandigheden waaronder een voorzichtig man gewoonlijk niet trouwt. Maar die herinneringen dienden hem niet, zoals had kunnen gebeuren, om de vluchteling van een

overmaat aan ondankbaarheid te beschuldigen, want hij was ze zelf al bijna vergeten. Hij had zijn best gedaan ze uit zijn geheugen te wissen, voor een groot deel uit goedheid tegenover zijn jonge vrouw en om haar dat wat hij haar ongelukje noemde te doen vergeten, een beetje uit goedheid tegenover zichzelf, omdat het niet prettig is te bedenken dat de vrouw die je bezit je in zekere zin door een terugslag in de armen is gevallen.

Hij had de aanwezige Angiola met gelijkmoedige tederheid bemind; de afwezige brandde met alle vlammen die anderen klaarblijkelijk in haar wisten te ontsteken; en hij betreurde niet de vrouw die hij had verloren, maar de minnares die zij voor hem nooit was geweest. Hij hoopte er niet op haar terug te vinden; hij had al gauw afgezien van het buitensporige plan om de boot naar Tripoli te nemen, waar op dat ogenblik het operagezelschap optrad waartoe Angiola's minnaar behoorde. Nog sterker, hij wenste zelfs niet meer dat ze terugkwam: hij wist maar al te goed dat hij voor haar altijd de belachelijke echtgenoot zou blijven, die zich aan het avondeten erover beklaagde dat de spaghetti of de macaroni pijpjes nooit gaar genoeg waren. Zijn avonden waren droefgeestig in hun wat protserige nieuwe huis, door Angiola ingericht met een kinderlijk slechte smaak die aan de bibelots een overdreven belang toekende, maar die misschien in het voordeel van de afwezige pleitte, want elk van die voorwerpen, broos als een goede wil, getuigde van een poging zich voor haar leven te interesseren en door verfraaiing van het decor de ontoereikendheid van de hoofdrolspeler te vergeten. Ze had getracht zich aan de plicht te hechten door die roze linten waarin Paolo, wanneer hij hier of daar een half lege lade opentrok, verward raakte als in een net van herinneringen.

Hij begon wat vaker dan strikt noodzakelijk was zakenreizen naar Rome te maken, hetgeen hem de gelegenheid bood bij zijn schoonzuster aan te gaan om te informeren of zij toevallig berichten van Angiola had ontvangen. Maar de aantrekkingskracht van de hoofdstad speelde bij die bezoeken eveneens mee; samen met de kans op genoegens waarvan hij in Florence niet

had geprofiteerd en die in Pietrasanta niet werden geboden. Hij kleepte zich opeens opzichtiger, daarmee zonder het zich goed te realiseren de man naäpend die Angiola boven hem had verkozen. Hij begon belangstelling te krijgen voor de indolente en praatgrage meisjes die de cafés en de wandelwegen van Rome bevolken en van wie sommige misschien, dat veronderstelde hij althans, net als Angiola de herinnering aan een huis, aan een verleider en aan een vlucht achter zich hadden. Op een middag ontmoette hij Lina Chiari in een plantsoen, aan de rand van een fontein die onophoudelijk dezelfde woorden van koelte pruttelde. Zij was niet mooier of jonger dan andere vrouwen: hij bleef schuchter; zij was doortastend; ze bespaarde hem de eerste woorden en bijna de eerste handelingen. Hij was zuinig; zij was niet veeleisend, juist omdat ze arm was. Bovendien was ze, net als Angiola, in een klooster in Florence opgevoed, al was het dan niet bepaald in een instituut voor adellijke dames; ze was op de hoogte van die kleine plaatselijke gebeurtenissen, de bouw van een brug of de brand in een school, waarin mensen uit een zelfde stad een gemeenschappelijk aanknopingspunt in het verleden vinden. Hij hervond in haar stem de zachte, hese klank, eigen aan de Florentijnse vrouwen. En aangezien alle vrouwen ongeveer hetzelfde lichaam en ongetwijfeld dezelfde geest hebben, vergat hij, als Lina praatte en de lamp uit was, dat Lina niet Angiola was en dat zijn Angiola niet van hem had gehouden.

Liefde is niet te koop: vrouwen die zichzelf verkopen, doen als het erop aankomt niets anders dan zich aan de mannen verhuren. Maar een beetje droom kan men wel kopen; dat ontastbare artikel wordt onder allerlei vormen verhandeld. Het kleine bedrag dat Paolo Farina elke week aan Lina gaf, diende hem tot betaling van een zelfgekozen illusie, dat wil zeggen het enige op de wereld, misschien, dat niet bedriegt.

Door vermoeidheid overvallen, leunde Lina Chiari tegen een muur en streek met een hand over haar ogen. Ze woonde ver van het centrum; het gehots van de autobus had haar onpas-selijk gemaakt; ze had spijt dat ze geen taxi had genomen. Maar ze had zichzelf die dag beloofd zuinig te zijn: hoewel de eerste week van de maand was verstreken, had ze haar hospita nog niet betaald. Ondanks de warmte van een late lente in Rome droeg ze nog steeds een wintermantel waarvan de bontkraag hier en daar versleten was. Ze was de apotheker de laatste kal-meringsmiddelen schuldig die ze bij hem had gehaald. Ze had-den haar geen goed gedaan; het gelukte haar niet meer te slapen.

Het was nog geen drie uur; ze liep aan de schaduwkant, over de Corso waarvan de winkels hun deuren weer begonnen te openen. Enkele voorbijgangers slenterden, loom van de maaltijd en het middagslaapje, naar hun kantoor of hun toonbank terug. Lina werd niet door hen opgemerkt; ze liep snel. De aan-dacht die een vrouw op straat weet te trekken is evenredig aan de traagheid van haar gang en de manier waarop ze zich heeft opgemaakt, want van alle beloften van een gelaat of van een lichaam is de enige geheel overtuigende die van gemakkelijke beschikbaarheid. Zij had het passender geoordeeld zich niet op te maken om voor een dokter te verschijnen. Bovendien wilde ze liever, nu ze vond dat ze er slechter uitzag dan gewoonlijk, zichzelf kunnen voorhouden dat het alleen maar lag aan het feit dat ze geen rood op haar lippen en wangen had gedaan.

Ze ging met tegenzin naar deze arts toe, na lange maanden van aarzeling waarin ze haar best had gedaan haar kwaal tegen-over zichzelf te ontkennen. Ze sprak er met niemand over; het euvel leek haar minder ernstig zolang het verborgen bleef. De noodklok van de ontzetting wekte haar te laat, midden in de

nacht, in haar reeds door de vijand overweldigde lichaam, al-leen nog op tijd om niet meer te kunnen vluchten. Zoals in de Middeleeuwen de bewoners van belegerde steden, door de dood verrast, zich in hun bed omdraaiden en probeerden weer in te slapen, zichzelf wijsmakend dat de vlammen die hen bedreigden alleen in hun nachtmerries bestonden, had zij verdovende mid-delen gebruikt die de slaap tussen de doodsangst en ons in plaat-sen. Het ene na het andere kreeg er genoeg van haar hulp te bieden, alsof het weldoeners waren van wie zij misbruik had ge-maakt. Voorzichtig was ze begonnen tegen enkele vrienden die ze af en toe ontmoette op luchtige toon iets te zeggen over haar slapeloosheid, over haar vermagering, die al duidelijk zichtbaar was maar waarover zij zich verheugde, zei ze, omdat ze daar-door iets kreeg van zo'n elegante dame uit Franse modebladen. Terwijl ze haar kwaal tot de proporties van een ongemak terug-bracht opdat elk van die mannen minder moeite zou hebben haar gerust te stellen, kwetste het haar toch als een bewijs van harteloosheid dat ze niet merkten dat zij loog.

Over de beschadiging die ze aan haar lichaam had geconsta-teerd, nu al voelbaar geworden maar als het erop aankwam niet erg opvallend, ten hoogste vergelijkbaar met een vage zwelling, verborgen onder de vermoeide plooi van de borst, bleef Lina daarentegen zwijgen, voortdurend bevreesd dat iemand haar door een toevallige liefkozing zou ontdekken; opnieuw preuts geworden sinds haar lichaam misschien een dodelijk gevaar ver-borg, probeerde ze zoveel mogelijk gedaan te krijgen dat ze tenminste haar hemd aan mocht houden. Maar haar stilzwijgen nam in omvang toe, werd steeds harder en drukkender, alsof dat zwijgen ook een kwaadaardig gezwel was dat haar langza-merhand vergiftigde. Ze had eindelijk besloten een dokter te raadplegen, misschien minder om te genezen dan om vrijuit over zichzelf te kunnen praten. Haar vriend Massimo, de enige aan wie ze haar geheim ten dele had toevertrouwd en die ieder-een in Rome althans van naam kende, had haar aangeraden zich tot dokter Sarte te wenden; hij kon haar zelfs door een tus-

senpersoon bij die nieuwe medische beroemdheid laten aanbevelen. Een week geleden had Lina Chiari vanuit een café opgebeld om een afspraak te maken; ze had het adres en het uur zorgvuldig op een stukje papier geschreven, dat in haar tas onmiddellijk de plaats innam van een talisman of een medaille van een beschermheilige. En dapper omdat ze overwonnen was, namgenoech niets hopen al was het alleen maar om niet te snel afstand te moeten doen van haar hoop, ondanks alles blij zich aan een bekend man te kunnen overgeven, stond ze op het afgesproken uur voor de deur van professor Alessandro Sarte, internist en gewezen hoofd van een chirurgische kliniek, die op dinsdag, donderdag en vrijdag van drie tot zes spreekuur hield, behalve in de zomermaanden.

Uit bescheidenheid de lift negerend (ze vertrouwde die toestellen overigens nooit helemaal), begon ze door het grote, geheel met witte marmerplaten beklede trappenhuis naar boven te klimmen. Het was er bijna koud, hetgeen voor haar onmiddellijk de oude mantel rechtvaardigde die ze aan had. Op de derde verdieping stond ze weer tegenover een plaatje met dezelfde naam. Ze belde zachtjes aan, geïntimideerd door dit statige huis uit vroeger tijden dat haar deed denken aan het paleis van een deftige weldoener in Florence, naar wie ze vroeger werd gestuurd met een bos bloemen om haar geluk te wensen met haar naamdag. Een verpleegster kwam opendoen, in veel opzichten gelijk aan de ziekenverzorgster van de oude Florentijnse dame, evenals deze in een jasschoot gestoken en van een soort conventionele voorkomendheid. Er zaten al mensen in de fraaie salon, door blinden beschut tegen de zon die het behangsel doet verbleken. Een bejaarde man, die het eerst naar binnen ging, keek Lina onderzoekend aan, en zij kon niet nalaten tegen hem te glimlachen; daarna was de beurt aan een oude dame over wie niets anders te zeggen viel dan dat ze erg oud was; daarna aan een vrouw met een kind. Die mensen hadden, zodra ze de deur door waren die achter hen werd gesloten, evengoed kunnen sterven, want men zag hen niet meer terug; en daar Lina had

opgemerkt dat sommige van deze patiënten haast even armelijk gekleed waren als zij, liet ze haar vrees varen dat de professor erg duur zou zijn. Niettemin verweet ze zichzelf dat ze zich niet, zoals ze eerst van plan was geweest, tot de eenvoudige arts had gewend die haar voor een ongelukje in haar liefdeleven had behandeld; evenals de simpele lieden uit haar dorp in de omgeving van Florence, had zij zich op het ogenblik van gevaar tot een andere heilige gewend.

Dokter Alessandro Sarte zat achter zijn met steekkaarten overladen bureau; zichtbaar waren alleen zijn hoofd, zijn witte bovenlichaam en zijn handen, die als zorgvuldig gepolijste instrumenten voor hem op de tafel rustten. Zijn knappe gezicht met de wat geforceerde glimlach deed Lina denken aan tientallen andere die, eerst op straat opgemerkt, zelfs gedurende verdergaande vertrouwelijkheden gezichten van voorbijgangers waren gebleven die ze niet zou weerzien. Maar professor Sarte ging alleen om met vrouwen van een hogere trap in de aristocratie van het vlees. Terwijl ze haar geval uiteenzette, begon Lina opnieuw de ernst van haar angsten te verzachten door haar relaas met behulp van nutteloze zinnen te verlengen gelijk een patiënt die eindeloos lang bezig is de zwachtels van zijn wond los te wikkelen, en haar bezoek aan de dokter voor te stellen als een wellicht overdreven voorzorg, met een luchthartigheid waarin iets van moed stak, naast de heimelijke hoop dat hij haar niet zou tegenspreken. Ten slotte zei de dokter, zoals een man zou doen die het gebabbel van een minnares van één avond moe is en haast heeft om tot de naakte waarheid te komen:

—Kleed u maar uit.

Niets wees erop dat zij die vertrouwde woorden, van het domein van de liefde overgeplant naar dat van de chirurgie, herkende. Daar Lina's handen vergeefs met de haakjes van haar jurk worstelden, meende hij enkele woorden te moeten toevoegen die hij uit zijn tas met medische aanbevelingen putte, maar die zij misschien sinds de lang vervlogen tijd van haar eerste verleider niet meer had horen uitspreken: